

Олексій Роготченко

Доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент
НАМ України, головний науковий співробітник
ІПСМ НАМ України

e-mail: rogotchenko@mari.kiev.ua | orcid.org/0000-0003-4631-8260

Oleksii Rohotchenko

Doctor of Art Studies, Professor, Corresponding Member of the National
Academy of Arts of Ukraine, Chief Research Fellow of the Modern Art
Research Institute of the National Academy of Arts of Ukraine

Роздуми щодо впровадження інформаційних та комунікаційних технологій

при підготовці спеціалістів
у галузі культури і мистецтва
під час війни

DOI:10.31500/2309-7752.18.2022.271054 | УДК 7.036(477)«19»

Анотація. У статті розглянуто проблему самоосвіти майбутніх спеціалістів культури і мистецтва у контексті філософської, психологічної, педагогічної, культурологічної, мистецтвознавчої науки. Головною метою дослідження є вивчення ролі інформаційного поля, соціального спілкування та інформаційних ресурсів у поєднанні з роллю учителя і наставника у фаховому вихованні і підготовці майбутніх фахівців. Мистецькі кафедри українських вишів, спираючись на власний досвід і досвід закордонних колег, усе активніше використовують інноваційні методи навчання в освітніх процесах. Впровадження дистанційного навчання і використання хмарних технологій у часи пандемії і масштабної війни росії проти України стали чи не єдиною можливістю продовження навчального процесу. Якщо вчора самоосвіта студентів мистецьких вишів була бажаним завданням у виконанні навчальних планів фахівців у галузі культури і мистецтва, то виклики сьогодення довели необхідність запропонованого процесу у досягненні вершин особистісної і професійної досконалості. Задачі навчального процесу різко ускладнилися, адже від студентів вимагається вміння використовувати існуючу професійну підготовку спрямовану на самовдосконалення. Здатність студентів до самоосвіти, вміння передбачати наслідки своєї професійної діяльності та пошук шляхів вирішення фахових завдань через використання існуючих знань і досвіду стала нагальною потребою часу. Хмарні технології сприяють розповсюдження різноманітного контенту (тексти, фотографії, малюнки та музичні файли) через інтернет. Доступність, відкритість, інтерактивність засобів хмарних технологій уможлиблює колективне використання та спілкування як в онлайн, так і в офлайн режимах, що робить процес самоосвіти майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтва змістовним, практико-орієнтованим та сприяє вдосконаленню його професійної компетентності.

Ключові слова: інформаційна комунікація, сучасні технології, інтернет ресурси, самостійна освіта, галузь знань культура і мистецтво, заочне навчання, навчання під час війни.

Reflections on the use of information and communication technologies

in the training of specialists
in the field of culture and art
during the war

Abstract. The article examines the problem of self-education of culture and art experts in the context of philosophical, psychological, pedagogical, cultural studies, and art studies. The main goal of the study is to explore the role of the information field, social communication and information resources in combination with the role of the teacher and mentor in professional education and training of future specialists. Art departments of Ukrainian universities, relying on their own experience and the experience of foreign colleagues, are increasingly using innovative methods of teaching. The distance learning and the use of cloud technologies during the pandemic and the full-scale war of Russia against Ukraine became almost the only possibilities to continue the educational process. If yesterday the self-education of students of art universities was a desirable task in the implementation of educational plans of specialists in the field of culture and art, today's challenges have proven the necessity of the proposed process in reaching the heights of personal and professional excellence. The tasks of the educational process have become more complicated, because students are required to use the existing professional training aimed at self-improvement. The ability of students to self-educate, the ability to predict the consequences of their professional activities and the search for ways to solve professional tasks through the use of existing knowledge and experience has become an urgent need of the time. Cloud technologies facilitate the distribution of various content (texts, photos, images and music files) over the Internet. The accessibility, openness, interactivity of cloud technologies enables collective use and communication both online and offline, which makes the process of self-education of future specialists in the field of culture and art meaningful, practice-oriented process and contributes to the improvement of their professional competence.

Keywords: information communication, modern technologies, Internet resources, independent education, the field of knowledge, culture and art, correspondence education, education during the war.

Постановка проблеми

У дослідженні автор пропонує власне бачення проблеми удосконалення існуючої системи освіти студентів на кафедрах образотворчого мистецтва, спираючись на досвід професора викладача історії світового мистецтва, а також на трирічний досвід співпраці з НАЗЯВО (Національне агенство забезпечення якості вищої освіти) як експерта Галузевої експертної ради з галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Вважаю за доцільне зосередити головну увагу на таких проблемах:

1. Галузь знань 02 «Культура і мистецтво» має пройти професійну підготовку та бути затвердженою, керуючись детально розробленою методологією стандартів вищої національної освіти;

2. Підготовка фахівців професійного рівня вищої мистецької освіти включає створення базових спеціалізованих кваліфікаційних норм знань, затверджених єдиним реєстром;

3. Якість вітчизняної мистецької освіти порівнюється з європейським та світовим досвідом аналогічних вищих шкіл з урахування прогресивних програм та досвіду, національної ідентичності;

4. Суворе дотримання ліцензування у мистецькій сфері для вишів, де здобувається профільна освіта;

5. Щорічна перевірка роботи Спеціалізованих вчених рад, де захищаються роботи з мистецьких спеціальностей; перевірка професійного потенціалу членів Рад;

6. Аналіз наукової кваліфікації та професійних здобутків студентів та аспірантів на час захисту ними дипломних робіт та дисертацій;

7. Детальна щорічна перевірка навчальних закладів, де студенти отримують мистецьку освіту.

Час вносить свої корективи. Те, що було адекватним і прогресивним до початку повномасштабної війни, нині видозмінюється і трансформується відповідно до умов воєнного часу. Можливо, найскладніше відбувається навчальний процес у мистецькій сфері. Інтелектуальна складова студентів відіграє сьогодні першочергове значення. Крім традиційного сприйняття матеріалу, що студент слухає на лекції, потрібно навчитися сприймати пораду вчителя віртуально. У мирний час вчитель протягом пари декілька разів підходить до учня живописця, графіка чи скульптора і вказує на його помилки. Здебільшого викладач сам виправляє неправильно намальований або зліплений фрагмент, показуючи, у такий спосіб, вірний шлях. Це нормальна практика виховання митця практично всіх мистецьких шкіл світу. За умов дистанційного навчання така практика неможлива. Наступна біда крилася у фізичному

нищенні приміщень закладів освіти. Якщо в умовах мирного життя, навіть такого непростого як часи пандемії коронавірусу, коли студенти залишалися вдома, а викладачі приходили в майстерні й мали можливість продемонструвати окремі завдання, наприклад показати як правильно ліпити око, ніс чи малювати голову, торс або пейзаж, то з перших днів війни ми усвідомили страшну реальність: ворог нищить заклади освіти і культури. Спочатку прямим ударом авіаційної бомби було знищено театр у Маріуполі. За театром настав черга унікального художнього музею і художніх майстерень викладачів філії НАОМА. Уже на середину березня світ дізнався про жахливі факти знищення музею в Ахтирці, музею Марії Приймаченко в селі Болотня Макарівського району, про руйнацію унікального будинку — зразку української сецесії, головного корпусу Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Бомби ворога влучили в будівлі Миколаївського університету. Вибухом у центрі Вінниці були вибиті всі вікна разом із лутками у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. На жаль цей перелік можна продовжувати. Спілкування студента з викладачем набуло іншого формату.

Зміни, продиктовані війною, зумовили появу нових художніх процесів. Саме така, небачена раніше різноманітність і зумовила необхідність нового рівня професійної компетентності майбутніх фахівців, що відповідають потребам часу і вимогам майбутнього ринку праці. Проблема поставлена авторам не була досліджена іншими науковцями які працювали в мирний час. Формування підготовки спеціалістів міжнародного рівня з розвинутими інтелектуальними здібностями й художньо-образним мисленням передбачає високий рівень у пропонованій методиці навчання фахівців у галузі культури і мистецтва. Насамперед це вміння використовувати самостійну художньо-проектну творчість. Майбутні фахівці галузі культури і мистецтва мають бути готові до вирішення різних проблем у сфері культури і мистецтва, вміти приймати самостійні рішення. Унеможливлення традиційної форми навчання, коли викладач поруч, змушує до впровадження нових методів. Учень стає вчителем. Крім суто професійної складової тут виникає і певний соціологічний конфлікт. Адже відомо, що не всі студенти можуть бути лідерами. У такому варіанті оцінка зовнішня стає тотожною оцінці внутрішній, тобто самооцінці. Для багатьох молодих людей це може стати психологічною пасткою. Відомо, що мистецька молодь може відрізнятись від однолітків поведінкою, способом життя, зовнішністю.

Студента мистецького вишу можна легко виділити поміж його однолітків. Але достатньо часто (посилаюся на власний досвід викладача) за бравурною поведінкою, різнокольоровим волоссям і специфічним одягом криється тендітна дитина яка набагато глибше сприймає образу чи несправедливість з боку соціуму чи конкретного вчителя. Від сімнадцятилітнього першокурсника до фахівця в галузі культури і мистецтва пролягає довгий шлях у вигляді лекцій, семінарів, домашніх і студійних занять, участі в художніх виставках та різних мистецьких акціях. Отже, слід розуміти, що пропоновані соціумом завдання, а також самостійне вирішення різних проблем у сфері культури і мистецтва можуть стати непідйомною проблемою у житті молодої творчої людини. В ідеалі фахівець в галузі культури і мистецтва, це не лише фахівець високого гатунку в галузі образотворчого мистецтва, але і справжній професіонал декоративно-прикладного мистецтва, реставрації, комп'ютерних технологій, художньої діяльності, спроможний до використання різних методів проектування. Та чи так це насправді?

Сучасні соціально-економічні умови вимагають від студента високого рівня знань. Передбачається, що ці знання студент здобуде у вищій школі. Але чи всі вищі школи мають можливість надати той рівень знань, який вимагає від учня освітня програма? Реальне життя показує інший перебіг подій. Особливо гостро відчувається нестача професійних викладачів культури й мистецтв у вітчизняних вишах. Відповідей на запитання: «Чому таке відбувається?» є дві. Перша — це брак професіоналів у регіонах. Друга — низький рівень заробітної плати.

Попри декларативні заяви закладів про те, що нині одним із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти є підготовка компетентного фахівця здатного до саморозвитку, самовдосконалення та вибору оптимальних шляхів розв'язання професійних завдань через застосування новітніх технологій, реальне життя показує інше.

Здатність майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтва орієнтуватися в інформаційному просторі, уміння працювати з різними видами інформації, знаходити необхідну інформацію і оперувати нею відповідно до власних і професійних потреб згідно з вимогами інформаційного суспільства присутня лише в частини студентської молоді. Якщо за умов мирного часу робота учителя з учнем вирівнювала загальні можливості колективу (групи, курсу), то в часи війни така важлива функція виховної роботи лягає безпосередньо на учня. Але не всі учні готові витримати таке навантаження і самостійно дати собі раду.

Як викладач курсу історії світового мистецтва можу поділитися власним досвідом. З початком війни з росією були припинені заняття, що раніше відбувалися дистанційно через коронавірус. Але вже на початку березня студенти самостійно почали списуватися з викладачами. Станом на 10 березня 2022 року із студентів чотирьох курсів була створена ініціативна група й заняття з курсу історії мистецтва продовжилися. Ініціаторами були дві старости різних курсів. Інформація про те, що почалися заняття розлетілася мережею інтернет і вже на четверту—п'яту онлайн-зустріч зібралося понад сорок студентів які перебували в різних місцях, як на тимчасово окупованих територіях, так і за кордоном. Звичайно, лекції носили дещо незвичний характер, адже було ухвалено рішення вислухати кожного студента, його історію і за можливості дати пораду. Як це не парадоксально, але лекції-зустрічі інколи тривали до трьох годин. Вирішувалися не лише мистецькі проблеми, але й соціальні. У такий спосіб була започаткована мистецька платформа, що дала старт спочатку всеукраїнській, а далі світовій мистецькій акції «ВОЛЬНАНОВА». До мистецтвознавчих заочних лекцій почали долучатися викладачі, завідувачі кафедрами, декани, ректори, заступники директорів наукових вишів, очільники НСХУ та ІПСМ НАМ України. Платформа набула рівня освітянського закладу і центру соціального порятунку. Цей приклад показує, що ініціатива може виходити не лише від викладачів, але й від студентської молоді. Студенти-лідери розпочали разом із викладачем акцію, що трансформувалася у нову форму спілкування. Інші студенти скористалися таким перебігом подій. Але дати однозначну відповідь на запитання: «Чи могли б усі вихованці вишу стати засновником нової форми навчання у військовий період?», важко. Водночас слід констатувати, що до художньої творчості під час повномасштабної війни суспільство декларує посилену зацікавленість. Стає зрозумілою нагальність та необхідність оновлення і вдосконалення системи самоосвіти фахівців, які здатні навчатися на засадах інтеграції традиційних методів та форм підготовки в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Численні проблеми, що стосувалися самоосвітнього процесу майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтва в умовах використання ІКТ подвоїлися вже у перший період війни. Отже дослідження проблеми вимагає більш глибоких наукових обґрунтувань, пошуків нових можливостей та залучення технологічної складової в процес професійного навчання майбутнього фахівця.

У контексті вдосконалення освітніх програм як складової професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтва у процесі самоосвіти ученими кафедри образотворчого мистецтва Вінницького педагогічного університету імені Миколи Коцюбинського було розроблено систему діагностичного дослідження за допомогою спеціальної анкети. Опитування проводилося анонімно і дало достатньо суперечливі результати. З дозволу колег ми наводимо такі результати цього опитування: 24 % майбутніх фахівців хотіли б відвідувати додаткові заняття, щоб отримати нові професійні знання щодо застосування ІКТ у професійній діяльності, навіть якщо це пов'язано із незручностями; 12 % вважають, що тільки знання, здобуті під час навчання у вищому навчальному закладі, дають можливість здійснювати професійну діяльність із застосуванням ІКТ; 16 % повністю знайомі із критеріями вибору освітніх ресурсів навчального призначення для підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтва; 21 % прагне до інноваційних аспектів у сфері майбутньої професійної діяльності; 17 % мають власні сайти, котрі об'єднують можливості ІКТ для занять із використанням смартфонів; 10 % на основі аналітичних роздумів визначити власні можливості, уміння, знання, навички застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності.

Отже аналізуючи дані анкет і відповіді понад сотні студентів доходимо висновку, що інноваційний аспект у сенсі оновлених та вдосконалених освітніх програм складає основу професійної підготовки майбутніх митців. Процес самоосвіти через впровадження ІКТ поступово стає першочерговим у діалозі викладач—студент.

Мета статті

Мета розвідки полягає в практичному обґрунтуванні можливостей професійного навчання майбутніх митців та викладачів образотворчого мистецтва у галузі культури і мистецтва в умовах широкого застосування електронного навчання.

Завдання дослідження

1. Проаналізувати сучасний стан вивчення проблеми професійної підготовки фахівців, в умовах електронного навчання.
2. Визначити сутність і структуру процесу самоосвіти майбутніх фахівців галузі культури і мистецтва
3. Виокремити можливості використання ІТК, зокрема хмарних технологій у процесі самоосвіти майбутніх фахівців галузі культури і мистецтва в умовах повномасштабної війни.

Актуальність дослідження

Актуальність дослідження хмарних технологій у процесі самоосвіти майбутніх фахівців галузі культури зумовлена відсутністю в українському мистецтвознавстві комплексних праць щодо принципів та чинників взаємодії всіх складових сучасної системи освіти в перебігу подій непереможної сили, якою нині виявилася війна. Це дослідження допоможе надати цілісне уявлення про стан української освіти в царині образотворчих мистецтв і дасть змогу глибше зрозуміти загальні принципи, напрями та тенденції розвитку і застосування хмарних технологій у національному та європейському контекстах, а також класифікувати досягнення в системі освіти, спрямовані за застосування ІТК. Необхідність проведення дослідження також обґрунтована аналізом історії та визначенням перспектив подальшого розвитку програм художньої освіти в контексті українських та європейських освітніх практик.

Аналіз досліджень і публікацій

Теоретичною базою та інформаційним забезпеченням дослідження стали роботи вітчизняних вчених, в яких розглянуто проблематику інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Зокрема, пропозиції самоосвіти знайшли відображення у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), Законах України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2000), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Концепції професійно-художньої освіти (2002), Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні (2004), Концепції державної програми збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на 2006–2010 роки (2006), Концепції національного виховання студентської молоді (2009) тощо. Ці документи визначають пріоритети національної освіти щодо формування особистості під час виховання представників культурного поля — художників, музикантів, культурологів, мистецтвознавців.

Людський фактор, у такий спосіб, стає першоосновою викладання професійних предметів адже саме творча молодь яка вчиться у вітчизняних вишах, де викладають творчі дисципліни стає водночас творцем та споживачем знань у галузі культури і мистецтва.

Зростаюча потреба в інформаційній, технологічній та візуальній грамотності майбутніх фахівців галузі культури і мистецтва, розуміння того, що людство змінилося, а освітні практики — ні, вимагає наявності значної кількості фахівців, які мають практичні навички використання ІКТ, визначених міжнародними освітніми спільнотами та організаціями.

Сучасні зарубіжні системи освітянської практики суттєво наблизилися до розв'язання задекларованої проблеми. У зарубіжних академіях мистецтв наявні такі предмети як цифрова грамотність (digital literacy), технологічна грамотність (technology literacy), інформаційна та технологічна грамотність (information and technology literacy), технологічна грамотність (technology literacy), інформаційно-комунікаційно-технологічна компетентність (ICT literacy), інформаційно-комунікаційно-технологічні навички (ICT skills).

Професійне застосування цифрових технологій максимально підвищує загальний рівень знань. Вони сприяють кращому засвоєнню практично всіх предметів, що викладаються в галузі культури і мистецтва. ЮНЕСКО усіяло заохочує розширення хмарних технологій у загальній системі освіти і, звичайно, у тих вишах, де навчаються представники творчих спеціальностей. Проблему професійної підготовки майбутніх фахівців та конкретизації підходів до формування їхньої професійної компетентності у різний час досліджували Т. Зузяк, В. Биков, Р. Гуревич, А. Гуржій, В. Даниленко, М. Жалдак, С. Кізім, Н. Морзе, А. Семенюк, О. Спірін, С. Раков, Л. Петухова та інші.

Водночас попри наявність численних праць, присвячених навчанню майбутніх митців та формуванню їх професійних компетентностей, ряд питань залишаються без конкретної відповіді. Зокрема недостатньо дослідженими є нагальні питання професійної підготовки студентів у галузі культури і мистецтва. Багато недосліджених питань стосується розробки рекомендацій у професійних компетентностях самоосвітніх процесів.

Проблеми дослідження професійних методів навчання майбутніх митців галузі культури і мистецтва вимагає комплексного підходу під час використання задекларованих методів. Мається на увазі аналізи попередніх розробок теми науковцями різних країн, що дає можливість узагальнити та систематизувати висновки вчених щодо цієї проблеми. Станом на сьогодні існує достатньо літератури, оприлюдненої в інтернеті. Порівняльна характеристика досліджень допоможе правильному розумінню поставленої проблеми. Основним браком інформації залишається той факт, що практично ніхто з учених Світу не досліджував навчання мистецьким професіям під час реальної війни.

Виклад основного матеріалу дослідження

За визначенням Р. Гуревича: «Одним із сучасних пріоритетів України, як і майже всього світу, є побудова орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства,

у якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися і обмінюватися ними, даючи змогу окремим особам, громадам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку та підвищуючи якість свого життя на основі цілей і принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй і поважаючи в повному обсязі та підтримуючи Загальну декларацію прав людини» [2].

Дослідник М. Жалдак звертає увагу на «створення гібридного інтегрального інтелекту всієї цивілізації, здатного передбачати і управляти розвитком людства» [3]. Попри узагальненість думки щодо всієї системи навчання спеціалістів різних напрямів (вчений не акцентує увагу лише на вихованні митців чи інших представників творчих професій), звернення до гібридного інтегрального інтелекту підтверджують необхідність надання студенту глибоких знань не лише з фахових дисциплін, але й дисциплін, так званого, загального кола, тобто з історії, філософії, образотворчого мистецтва і, зрозуміло, з профільних дисциплін. Якщо всі інші предмети (без урахування профільних дисциплін) достатньо легко можуть бути надані викладачами в онлайн-режимі, проблеми з «профілем» залишаються не до кінця вирішеними. Старовинна приказка «Ковалем стають у кузні» стає актуальною в XXI столітті у часи високих технологій. Дослівно йдеться про те, що багатьом секретам ремесла і творчості можна навчитися лише в майстра — вчителя. Але війна як процес непереборної сили, скорегувала освітній процес. Загальна стратегія виховання митця не змінилася. Важливими та необхідними лишаються процеси підготовки високоосвічених кадрів, які здатні засвоювати новітні інформаційні технології та ефективно користуватися ними в набутті професійних знань.

Інформатизація освітніх процесів стає провідним завданням підготовчого процесу фахівця, здатного вчитися в кардинально нових умовах, як-от часи воєнного лихоліття. Інформатизація освітніх процесів підвищує якість набуття знань, завдяки використанню ІКТ. Тож в освітньому процесі інформатизація полегшує доступ до мережі світового інформаційного ресурсу та підвищує можливості вивчення ефективності навчальних матеріалів. Відбувається удосконалення процесу індивідуального навчання вкупі з інтеграцією навчальних, дослідницьких та виробничих практик.

Війна виявила чимало аспектів у системі навчання митця. Дистанційне навчання підтвердило провідні умови засвоєння матеріалу головною серед яких стало професійне застосування комп'ютерної техніки. Вільне користування програмами і можливостями комп'ютера в разі підвищує ефективність співпраці учителя з учнем

у сенсі швидкого сприйняття і засвоєння нового матеріалу. Вимушене застосування електронного навчання в часи воєнного лихоліття продемонструвало ефективність впровадження нових технологій і розширило перспективи дистанційного навчання.

Отже, процес самоосвіти студентів галузі культури і мистецтва набуває принципово нового значення. Відбувається трансформація традиційного методу передачі знань від учителя до учня на лекції або в майстерні. Студент засвоює інформацію практично самостійно. Але витрачена для цього розумова енергія стимулює краще засвоєння матеріалу. Процес здобуття нових знань стає для студента більш цікавим і провокує до подальшого етапу — самостійної роботи над предметом поза лекційним простором. Студент сам стає вчителем і намагається розширити коло своїх знань. Важливою складовою навчального процесу стає конференція де студенти виступають із завчасно підготованими відповідями на поставлені питання за темою предмету. Мій власний досвід викладача історії мистецтва підтверджує, що переважна більшість студентів, конкуруючи між собою, намагалася якісно підготувати відповіді, доповнити їх відеоматеріалами і власними малюнками. Самоосвіта студента підкреслює та розкриває його професійність і демонструє можливості інтелектуального самовираження. Відбувається концентрація знань і набутого досвіду, а також тренується вміння тримати аудиторією. Це важливий аргумент для майбутньої кар'єри студента, особливо у випадку коли він вчиться в педагогічному виші і планує стати вчителем. Під час війни зростає ідейність соціуму і, відповідно, ідейність митця. Студент стає персональним виконавцем важливих соціальних замовлень, самостійно формуючи власну особистість. Важливою складовою в набутті знань відіграє також індивідуальний досвід включно зі здатністю формувати професійний самоаналіз, критичність мислення, гнучкість мислення, швидкість спостереження, розвинену пам'ять.

Слушну думку висловлює київський учений Т. Вайніленко. Він досліджує самоосвіту як системний феномен і вбачає головний результат і досягнення в самоідентифікації студента. Учений пише «Професійне самовдосконалення є процесом і результатом творчого, цілеспрямованого, самостійного, самодетермінованого руху фахівця від Я-реального до Я-ідеального, від Я-потенційного до Я-актуального, що здійснюється у формі професійного *самовиховання, самоосвіти, самоактуалізації*, забезпечує досягнення майбутніми фахівцями галузі культури і мистецтва позитивних особистісних змін і є передумовою його успішної творчої самореалізації в професії» [1, с. 4].

Словосполучення «самостійність вдосконалення» скеровує суб'єктність, що визначає особисту діяльність індивіда, у нашому разі студента, який вивчає образотворче мистецтво і сам є учасником процесу. Єдине, що відрізняє сьогоденного студента від студента про якого пише Т. Вайніленко, це перебування в умовах війни.

Використання пропонованих методик наближують студента до більш повного розуміння предмету та підвищують ефективно засвоєння навчальних програм.

Тож головним завданням викладачів залишається впровадження організаційної роботи кожного студента-митця з матеріалом (глиною, металом, фарбами тощо). Це також важливий момент виховання творчої особистості, адже студент залишається сам на сам із таїною майбутньої професії.

Вважаємо, що використання ІКТ у закладах вищої освіти може бути виправдане лише у випадку, якщо весь їхній величезний потенціал може бути максимально ефективно використаний у практиці навчання. ІКТ пропонують розширення (не заміну) розумових, інтелектуальних можливостей людини на основі оволодіння інформацією і перетворення її на знання. При цьому змінюється стиль мислення, способи спілкування, оцінка оточення і самооцінка.

Водночас не можна лишити поза увагою й інтернет, що вже надійно увійшов у життя людей. Він значно розширив їхні комунікаційні можливості, відкрив доступ до бібліотечних і відеоресурсів, що дають змогу отримати інформацію про наукові досягнення в усіх галузях науки. Надзвичайно важливою стала можливість здійснення патентного пошуку через відповідні інтернет-ресурси, що є обов'язковим під час оформлення документів на потенційний винахід, на написання наукових статей тощо. Водночас слід мати на увазі й те, що через інтернет суб'єкти навчання можуть отримувати готові матеріали, якими вони звітують за виконану роботу перед педагогами. Насамперед такими матеріалами є реферати, твори з літератури, виконані іншою людиною контрольні роботи, комп'ютерні презентації, анімації тощо. Онлайн-спілкування, наприклад, дозволяє студенту досить швидко отримати розв'язання будь-якої навчальної задачі [4].

Нині все більшої популярності набуває така форма організації самоосвіти педагогів, яка реалізується з використанням хмарних технологій. Доцільним є використання інтернет-ресурсів, які створені для спілкування педагогів однодумців із різних регіонів. Це дає змогу педагогам ознайомлюватися і запозичувати певні аспекти викладання не лише вітчизняних, а й іноземних колег.

Отже, перспектива нашого дослідження передбачає активне застосування хмарної технології для професійного навчання студента під час війни. Хмарні технології, це насамперед уміння технологічно обробити дані з подальшим використанням набутих знань для самоосвітнього процесу. Уміння використати таку технологію допомагає як студенту, так і викладачу та надає можливість розміщення на сервері в інтернет-мережі всієї навчальної програми з конкретного предмету.

Хмарна технологія уможливує розповсюдження інтернет-мережею текстових повідомлень, фотоматеріалів, малюнків чи музичних файлів. Відкрита інтерактивна хмарна технологія сприяє колективному використанню та спілкуванню учасників лекцій як в онлайн, так і в офлайн-режимі. Це особливо важливо для лекцій з історії образотворчого мистецтва, які одночасно можуть слухати студенти різних курсів. У режимі відеоконференції викладач може демонструвати велику кількість візуального матеріалу.

Головною перевагою такої форми самоосвіти є те, що лекція стає як загальною так й індивідуальною. Консультації і відповіді на запитання слухачів відбуваються безпосередньо під час конференції. Інтернет-провайдери під час воєнних дій не обмежують кількість використаного часу. Якщо раніше лекція зупинялася кожні 40 хвилин і студентам треба було перезавантажувати систему, то зараз лекції можуть бути багатогодинними. Це є важливим чинником у викладацькій роботі. Сприйняття студентом навчального матеріалу значно поліпшується. Тож можемо стверджувати, що хмарні технології ефективні на різних етапах викладання і особливо цінними вони стають під час війни, коли зібрання студентів в аудиторії є практично неможливим.

При застосування принаймні однієї хмарної технології в конкретному предметі багаторазово збільшуються можливості використання мережі електронного ресурсу. Розширюються можливості донесення задачі, поставленої викладачем і водночас можливості контролю як викладача, так і студента. Лекція записується в пам'ять комп'ютера, і так створюється постійно діюча «бібліотека» пропонованого предмета. Ще одним важливим досягненням хмарних технологій є те, що студент, який не зміг послухати лекцію у штатному розкладі, може це зробити самостійно іншим часом. З огляду на це, розвиток ефективних методів оцінювання освітніх ресурсів, визначення і стандартизація вимог до їхньої якості підвищить ефективність їхнього використання в хмарноорієнтованому середовищі. Автоматично підвищуються вимоги до якісних показників освітніх ресурсів. Дійство, що одного разу відбулося, назавжди залишається у хмарі. [5]

Спеціалісти компанії «Майкрософт Україна» започаткували мережу «Партнерство в навчанні», що надає допомогу у сфері освіти. Створюються нові професійні віртуальні сховища контенту, напрацьовуються нові розробки навчальних та методичних лекцій. Звичайно, це стосується і сфери культури і мистецтва. Найголовнішою допомогою викладача в системі онлайн-викладання є допомога в підборі ілюстративного матеріалу, доступ до вже сформованих файлів. Зауважимо, що постійно створюються нові сайти на яких використовується потрібний викладачу і студенту інформаційний ресурс. Це стосується інформації, що надходить з усього світу і стає в нагоді для формування лекційного матеріалу.

Окремо слід зауважити користь соціальних мереж. Наприклад, мережа Wix допомагає у використанні програми Shot Out (сервіс розсилки). Цей сервіс дає змогу не тільки робити розсилку на електронну пошту, але й ділитися інформацією в соціальних мережах. Створюючи професійні розсилки, викладач утримуватиме цікавість до предмету. Використовуючи хмарні технології учитель і учень досягають принципово нових рівнів у передачі й набутті знань.

Висновки

Досвід електронного навчання в нашій країні і в світі вказує на гостру необхідність його використання для забезпечення прогресивного розвитку та широкого впровадження. Особливо актуальним це стало під час війни, адже досвіду викладання у середній та вищій школі на тлі воєнних дій у нашої держави не було. Швидка трансформація навчального процесу, перехід на практично нові засади викладання, широке застосування інноваційних технологій продемонструвало нові можливості підготовки майбутніх фахівців галузі культури і мистецтва. Хмарні технології продемонстрували на практиці можливість не зупиняти навчальний процес і продовжувати навчання якщо не у штатному режимі, то без суттєвих втрат. З власного досвіду викладача вищої школи можу підтвердити, що у часи воєнного лихоліття хмарні технології використовуються набагато потужніше, ніж у звичайному житті. Це дало можливість не зупиняти навчальні програми, а контрольні роботи, заліки та екзамени проводити на високому професійному рівні.

Веб-технології забезпечили значне підвищення ефективності професійної підготовки студентів очної та заочної форми навчання навіть під час війни. Хмарні технології довели свою необхідність у процесі навчання студентів різних вишів і, звичайно, галузі культури і мистецтва.

Література

1. Вайніленко Т. В. Основи професійного самовдосконалення педагога: методичні рекомендації. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. С. 4.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. 366 с.
3. Жалдак М. І. Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителя інформатики. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/437/> (дата звернення: 21.07.2022).
4. Основи роботи в мережі Internet. URL: www.lib.mdpu.org.ua/e-book/oi/official/index.htm
5. Rohotchenko S., Rohotchenko O., Zuziak T., Kizim S., Shynin O. Information and Communications Technology in the Professional Training of Future Professionals in the Field of Culture and Art // *Postmodern Openings*. 2021. № 12(3). P. 134–153.

References

1. Vajnilenko, T. V. (2005). *Osnovy' profesijnogo samovdoskonalennya pedagoga: metody'chni rekomendaciyi* (S. 4). Ky'viv: NPU imeni M. P. Dragomanova.
2. Gurevy'ch, R. S., Kademiya, M. Yu. (2004). *Informacijno-telekomunikacijni texnologiyi v navchal'nomu procesi ta naukovy'x doslidzhennyax: navchal'ny'j posibny'k dlya studentiv pedagogichny'x VNZ i sluxachiv insty'tutiv pislyady'plomnoyi pedagogichnoyi osvity'*. Vinny'cya: DOV «Vinny'cya».
3. Zhaldak, M. I. *Model' sy'stemy' social'no-profesijnny'x kompetentnostej vchy'telya informaty'ky'*. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/437/> (data zvernennya: 21.07.2022).
4. *Osnovy' roboty' v merezhi Internet*. URL: www.lib.mdpu.org.ua/e-book/oi/official/index.htm
5. Rohotchenko, S., Rohotchenko, O., Zuziak, T., Kizim, S., Shynin, O. (2021). Information and Communications Technology in the Professional Training of Future Professionals in the Field of Culture and Art. *Postmodern Openings*, 12(3), 134–153.